

Evaluatie inzameling oud papier Achtkarspelen

BBo

Bureau voor beleidsonderzoek

Evaluatie inzameling oud papier Achtkarspelen

Leeuwarden, november 2009

VOORWOORD

In dit onderzoek wordt de situatie rond de oud-papierinzameling in de gemeente Achtkarspelen beschreven. De aanleiding is, kort gezegd, dat de papierinzameling tegenwoordig efficiënt kan met behulp van minicontainers. Waar daar voorheen de inzet van vrijwilligers van scholen, kerken en verenigingen bij nodig was, hoeft dat nu niet meer. De betrokken organisaties krijgen echter wel een vergoeding en zijn dus voor hun inkomsten deels afhankelijk van de inkomsten van de oud-papierinzameling. Wat gebeurt er als die vergoeding stopt? Welke gevolgen heeft dat voor de activiteiten en voor de vrijwilligers? Over dat soort vragen gaat dit rapport.

Dank gaat uit naar alle scholen, kerken en verenigingen die hebben meegewerkt aan dit onderzoek door een enquête in te vullen en inzicht te geven in hun financiële huishouding.

Engbert Boneschansker

INHOUD

1	INLEIDING	4
2	DOEL EN OPZET EVALUATIE	6
3	RESULTATEN ENQUETE	
3.1	Inleiding	8
3.2	Verantwoording enquête en respons	8
3.3	Omvang en samenstelling vrijwilligers	9
3.3	Omvang en bestemming vergoeding	11
3.4	Gevolgen voor vrijwilligers en activiteiten	12
4	FINANCIEN NADER BEKEKEN	14
5	SAMENVATTING EN CONCLUSIES	16
	Bijlage I: Overzicht organisaties	18

1 INLEIDING

Achtergrond, doel en onderzoeksvragen

In 2006 heeft de gemeente Achtkarspelen een andere manier van inzamelen van oud papier ingevoerd. De inzameling wordt vanaf dat jaar gedaan met behulp van zogenoemde minicontainers.¹ Tot die tijd werd het oud papier door vrijwilligers van verenigingen, kerken en scholen opgehaald. De verandering betekende dat afvalverwerkingsbedrijf OMRIN voortaan met wagens de minicontainers kwam legen.² De verenigingen, kerken en scholen bleven echter wel betrokken: vrijwilligers helpen nog steeds bij de inzameling met minicontainers. Overigens doen lang niet alle verenigingen, kerken en scholen mee aan de oud-papierinzameling: het gaat om 28 organisaties.³

Inzameling met behulp van minicontainers zou, zo was de verwachting bij de invoering, een betere afvalscheiding en ook financiële voordelen opleveren.⁴ Van de nieuwe manier van werken zijn inmiddels resultaten bekend in de sfeer van afvalscheiding en financiën. Er wordt meer papier bij huishoudens opgehaald en meer bewoners geven aan het papier apart te houden. Er is ook een kostenbesparing en het extra opgehaalde papier levert een extra opbrengst op (zie het kader).

De betrokken organisaties kregen in de situatie vóór 2006 de opbrengsten in de vorm van een gegarandeerde afnameprijs. Daarmee kregen de betrokken organisaties via de gemeente een vergoeding voor de oud-papierinzameling. In de huidige situatie met minicontainers behielden de organisaties de vergoeding, mede vanwege de inzet van de vrijwilligers.

De inzameling met minicontainers gaat nu op zo'n manier dat OMRIN heeft aangegeven de inzameling ook zonder de inzet van vrijwilligers te kunnen doen. OMRIN zou dan de inzameling overdag kunnen doen - de inzameling is nu 's avonds - wat voor OMRIN nog weer efficiënter is. Door OMRIN is bovendien gewezen op aspecten zoals de veiligheid 's avonds.

Samenvatting resultaten afvalscheiding en opbrengsten

- Meer bewoners geven aan het papier apart te houden (81%; voor de komst van de minicontainers was dat 71%). Ook is het percentage papier dat in het restafval terecht komt gedaald. Tussen 2004 en 2007 bijvoorbeeld van 14% naar 10%. Uit de resultaten blijkt ook dat (iets) meer gescheiden papier bij huishoudens wordt opgehaald.
- Er is een kostenbesparing: geen papier in restafval is goedkoper (verwerking van restafval is duurder dan verwerking van oud papier). Ook wordt er geen bedrijfspapier meer ingezameld via de mini-containers. Het extra opgehaalde papier levert verder een extra opbrengst op. De kostenbesparingen en extra opbrengsten van de inzameling leiden tot lagere kosten. De afgelopen jaren is daardoor een aantal keren de afvalstoffenheffing voor huishoudens verlaagd.
- OMRIN heeft aangegeven dat het rijden van de inzamelroutes 's avonds onveilige situaties oplevert met het manoeuvreren van de wagens ('s avonds staan er meer geparkeerde auto's in de straten, en is het donkerder). Ook zou inzameling overdag minder overuren geven en dus efficiënter zijn. Bovendien geeft OMRIN aan bij de inzameling eigenlijk geen vrijwilligers nodig te hebben.

Bron: Gemeente Achtkarspelen, Evaluatie nieuwe manier van oud papier inzamelen, 11 juni 2009

¹ Achtkarspelen was de eerste gemeente in Fryslân die met een systeem met minicontainers begon.

² Ook werd de inzameling van bedrijfspapier nu los van de inzameling via mini-containers gedaan. Bedrijven zijn vrij in het kiezen van een inzameldienst voor hun afval, waaronder bedrijfspapier.

³ In de bijlage staat een overzicht van de organisaties. Eén organisatie is een stichting waarvan de oud-papiervergoeding verdeeld wordt over elf andere stichtingen en verenigingen die bij de stichting zijn aangesloten (Stichting OPA).

⁴ Zie Gemeente Achtkarspelen, Notitie papierinzameling via minicontainers, 22 juni 2006.

Als OMRIN het oud papier alléén zou ophalen, vervalt in feite de grond voor de vergoeding van de organisaties. Immers, de relatie tussen vergoeding en tegenprestatie (de inzet van vrijwilligers) is dan doorgesneden. De organisaties zouden dan in feite uit de afvalstoffenheffing een subsidie krijgen op basis van historische gronden. Dat roept de vraag op of een algemene verlaging van de afvalstoffenheffing die alle huishoudens ten goede komt niet (principeel) juist is. Dat zou wel financiële gevolgen hebben voor de betrokken organisaties. Als de vergoeding wordt gehandhaafd, is een het ook een vraag of andere verenigingen niet net zo goed ook recht hebben op de vergoeding.

Tegen deze achtergrond wil de gemeente de situatie in de afgelopen jaren en de mogelijke gevolgen van een verandering van het ophaal- en vergoedingssysteem evalueren. De verandering gold in beginsel voor een proefperiode van drie jaar (2006-2009), waarna een evaluatie zou plaatsvinden en een voorstel zou worden opgesteld voor hoe het verder moet. Die evaluatie heeft al plaatsgevonden in termen van resultaten van de inzameling. Maar er is nog geen evaluatie van de gevolgen voor de betrokken organisaties. Die brede evaluatie vindt in opdracht van de gemeenteraad plaats om te komen tot een goede afweging rond de toekomst van de papierinzameling. In de evaluatie wordt gekeken naar wat de wijze van inzameling en een mogelijke verandering ervan betekent voor de vrijwilligers en voor de financiën en activiteiten van de betrokken organisaties. De mening van de verenigingen die nu oud papier inzamelen is hierin betrokken. De (totale) evaluatie komt vervolgens weer in de raad aan de orde.⁵

De gemeente heeft Bureau beleidsonderzoek (BBO) gevraagd de evaluatie en de raadpleging van betrokken organisaties uit te voeren. Dit rapport doet daar verslag van.

---

⁵ Notulen gemeenteraad Achtkarspelen, 11 juni 2009.

2 DOEL EN OPZET EVALUATIE

Doel

Doel van de evaluatie is om een breed beeld te geven van de gevolgen van het veranderen van de oud-papierinzameling (overdag door OMRIN, zonder inzet van vrijwilligers). De focus ligt bij de gevolgen voor de verenigingen, kerken en scholen die nu betrokken zijn bij de oud-papierinzameling. De gevolgen betreffen in de eerste plaats de directe financiële gevolgen. Daarnaast wordt ook gekeken naar de mogelijke indirecte gevolgen voor het functioneren van de organisatie in het algemeen en de inzet van vrijwilligers. Ook zal worden gekeken naar de inzet van alternatieve inkomstenbronnen. De inzet van alternatieve inkomstenbronnen kan gevolgen hebben voor de organisatie zelf of voor andere verenigingen (als bijvoorbeeld meer organisaties sponsoring zoeken).

Uitgangspunten

- Het onderzoek richt zich op de 28 verenigingen, kerken en scholen die nu een vergoeding ontvangen in relatie met de oud-papierinzameling. Bij de kerkelijke organisaties gaat het voor een deel om fondsen voor het kerkgebouw of het orgel. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen organisaties die een relatief kleine vergoeding ontvangen of voor wie de vergoeding een relatief kleine inkomstenbron is, en organisaties die een relatief grote vergoeding ontvangen of voor wie de vergoeding een relatief grote inkomstenbron is. Voor de laatste groep zullen de gevolgen groter zijn.
- Het onderzoek is er niet op gericht alternatieve oplossingen aan te dragen, ook niet in de zin van alternatieve inkomstenbronnen. Het gaat om een evaluatie van de nu gegroeide situatie en mogelijke gevolgen van de voorgestelde verandering.
- In de evaluatie is er behoefte aan een referentiekader. Immers, de financiële gevolgen hangen niet alleen af van de omvang van de afname van de vergoeding, maar ook van de wijze waarop de vereniging omgaat met andere inkomstenbronnen en met uitgaven. Een uitgebreide analyse van efficiëntie gaat daarbij te ver; met behulp van kengetallen kan tot op zekere hoogte wel een referentiekader worden gegeven.
- Op voorhand nemen de kerken een speciale positie in, omdat een subsidierelatie met de gemeente raakt aan de principes van scheiding van kerk en staat (zie het kader).

Subsidies en de scheiding van kerk en staat

Het verstrekken van een gemeentelijke subsidie aan een kerkelijke organisatie hoeft het beginsel van scheiding tussen kerk en staat niet in gevaar te brengen. Het beginsel van scheiding van kerk en staat houdt onder meer in dat de overheid neutraal (indifferent) is ten opzichte van godsdienst en levensovertuiging. Dit betekent dat verschillende godsdiensten gelijkwaardig moeten worden behandeld, dat godsdienst en (niet godsdienstige) levensovertuiging gelijkwaardig zijn en dat de overheid zich onthoudt van een inhoudelijk oordeel over godsdienst of levensovertuiging. De overheid mag geen onderscheid maken als het gaat om subsidieverstrekking t.b.v. maatschappelijke doelen. Wat betreft de rol van gemeenten behoort het tot de gemeentelijke autonomie om binnen de grenzen van de wet de keuze te maken om wel of geen steun te verlenen aan instellingen. Gemeenten hebben dus zelf de vrijheid om vast te stellen aan welke instanties dan wel plannen zij subsidies verstrekken. Het is in strijd met het vereiste van neutraliteit om kerkelijke instellingen bij voorbaat uit te sluiten van subsidiëring.

Gebaseerd op: brief aan Tweede Kamer van de minister voor Wonen, Wijken en Integratie, 3 september 2009.

Opzet

De evaluatie is in drie stappen gedaan:

1. (beknopte) enquête onder de 28 verenigingen, kerken en scholen;
2. financiële (kengetallen)analyse;
3. case-analyse

Er is een korte enquête gehouden onder de (besturen van) de betrokken organisaties. Het gaat om een in omvang beperkte enquête - alleen de 28 betrokken organisaties zijn benaderd - zodat uitgebreide statistische analyse op voorhand niet goed mogelijk is. De analyse is daarom voornamelijk kwalitatief te noemen. Daarbij speelt ook een rol dat er verschillende typen organisaties zijn - scholen, kerken, buurt- en sportverenigingen - waarvan doelen, opzet en financiën van de organisatie zodanig kunnen uiteenlopen dat een vergelijkende (statistische) analyse lastig is. De enquête ging over de volgende onderwerpen:

- inzet van vrijwilligers voor de oud-papierinzameling;
- bestemming van de vergoeding;
- (relatieve) omvang van de vergoeding;
- alternatieve inkomstenbronnen;
- gevolgen voor de inzet van vrijwilligers;
- gevolgen voor de activiteiten van de organisatie.

Van een selectie van de betrokken organisaties is een nadere analyse gemaakt op basis van de enquêteresultaten aangevuld met meer gedetailleerde financiële gegevens uit bijvoorbeeld een recente begroting en/of rekening. In beginsel is daarbij alleen gekeken naar organisaties die een relatief grote vergoeding ontvangen of voor wie de vergoeding een relatief grote inkomstenbron is. Hetzelfde is gedaan voor enkele organisaties die op hetzelfde terrein actief zijn (zie de bijlage voor een overzicht van de organisaties). Ook is gekeken naar enkele landelijke bronnen van kengetallen. Zo ontstaat op basis van kengetallen beknopt inzicht in verschillen in hoe organisaties met uitgaven en inkomsten omgaan, en in mogelijkheden van alternatieve inkomstenbronnen of manieren waarop een organisatie om kan gaan met een inkomstenverlies.

3 RESULTATEN ENQUETE

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de enquête gegeven. De resultaten zijn gegroepeerd naar:

- omvang en samenstelling van de vrijwilligers (huidige situatie);
- positie van vrijwilligers (als de oud-papierinzameling zou stoppen);
- omvang en bestemming van de vergoeding.

Eerst wordt ingegaan op de verantwoording van de enquête en de respons.

3.2 Verantwoording enquête en respons

De schriftelijke enquête is gehouden onder alle 28 organisaties die in de huidige situatie betrokken zijn bij de oud-papierinzameling en daar een vergoeding voor krijgen van de gemeente (de onderzoekspopulatie). Alle organisaties zijn eerst benaderd via een brief. In die brief van de gemeente is gevraagd naar medewerking aan het onderzoek en is de enquête aangekondigd. De enquête zelf is daarna verstuurd. Bij tien (grotere) organisaties en organisaties met een (relatief) grote vergoeding is gevraagd om naast de enquête ook een recente begroting of rekening op te sturen.

In totaal hebben 25 organisaties de enquête ingevuld en teruggestuurd. Dat komt neer op een respons van 90%, wat hoog is. Zo goed als alle vragen zijn ook door alle respondenten ingevuld. Met de omvang van de respons is een analyse uit te voeren, al is het aantal respondenten te gering om zinvol statistische analyses te maken. De analyse is in beginsel kwalitatief.

Tabel 3.1: Omvang en samenstelling respons

Type organisatie	absoluut	aandeel
Kerkelijke organisaties	7	28%
Onderwijs	12	48%
Buurtvereniging	3	12%
Overig	3	12%
Totaal	25 (89%)*	100%

* Percentage van totale groep van 28 organisaties.

De verdeling van de respons over de typen organisaties komt zo goed als overeen met de die van de totale onderzoekspopulatie. Alleen van de kerkelijke organisaties hebben niet alle (10) gereageerd (zie de bijlage). Over het algemeen is de respons representatief voor de hele groep van betrokken organisaties.

Op een aantal onderwerpen is er feitelijk van meer organisaties iets bekend. Dat komt omdat de één organisatie een overkoepelende stichting is die uit een verzameling van organisaties bestaat, waaronder sportverenigingen, muziekverenigingen en culturele verenigingen (zie de bijlage). Van een aantal van die organisaties is over het aantal

leden en het aantal en de leeftijd van de vrijwilligers afzonderlijk informatie beschikbaar. Dat is meegenomen in de resultaten van de enquête. Daar waar dat is gedaan, is dat expliciet aangegeven. Bij alle andere onderwerpen zijn de resultaten op basis van de respons van de 25 organisaties.

De organisaties verschillen in omvang. Onder betrokken scholen is er een aantal kleinere met ongeveer 40 tot 60 kinderen tot scholen met tussen de 200 en 300 kinderen. Bij de kerken gaat het in ongeveer de helft van de gevallen om organisaties met rond de 1.000 lidmaten. De andere hebben enkele honderden lidmaten; één kerkelijke organisatie is kleiner en heeft minder dan 100 lidmaten. De buurtverenigingen hebben ruwweg rond de 100 gezinnen/wooneenheden die lid zijn. De muziek- en de sportverenigingen (inclusief die onder de overkoepelende stichting vallen) zijn relatief klein: van enkele tientallen leden tot rond de 50.⁶

3.3 Omvang en samenstelling vrijwilligers

In totaal zijn bij de betrokken organisaties in de huidige situatie zo'n 900 vrijwilligers actief.⁷ Het gaat om gemiddeld één op de zes ouders bij scholen, lidmaten bij kerkelijke organisaties of leden bij verenigingen. Bij de muziek- en sportverenigingen ligt het aandeel vrijwilligers iets hoger.

Er zijn bijna 250 vrijwilligers (ook) actief bij de oud-papierinzameling. Dat komt neer op ruim een derde van alle vrijwilligers die sowieso actief zijn bij de organisaties. Dat aandeel ligt bij de sportverenigingen en de overige organisaties hoger. Bij de muziekverenigingen die in dit onderzoek zijn meegenomen, zijn *alle* vrijwilligers ook betrokken bij de oud-papierinzameling. Het aantal vrijwilligers dat *per keer* helpt bij de papierinzameling ligt veel lager: 35. Dat betekent dat de meeste vrijwilligers bij de oud-papier-inzameling per toerbeurt helpen; gemiddeld zo'n één op de zeven keer. Dit hangt samen met de verandering naar de situatie met mini-containers. Er zijn dan namelijk minder mensen nodig.

Tabel 3.2: Omvang vrijwilligers*

Type organisatie	aandeel vrijwilligers in totaal aantal ouders/lidmaten/ leden	aandeel vrijwilligers oud papier in totaal aantal vrijwilligers
Onderwijs	15,0%**	26,0%
Kerk	18,4%*	15,4%
Buurtvereniging	12,9%	30,8%
Muziekvereniging***	34,6%	100,0%
Sportvereniging***	23,7%	64,4%
Overige***	20,5%	35,4%
Totaal	16,7%*	30,5%

* Bij een aantal organisaties is het aantal vrijwilligers niet of niet volledig ingevuld. Die zijn hier niet meegerekend. Wel zijn verenigingen die onder de Stichting OPA vallen meegerekend; n=27.

** Bij onderwijs is het aantal ouders/verzorgers benaderd als het aantal kinderen maal 2.

*** Muziekvereniging en sportvereniging inclusief de muziek- en sportverenigingen die onder de Stichting OPA vallen; 'Overige' is overige verenigingen die onder de Stichting OPA vallen.

⁶ Bij de Stichting OPA zijn ook het dorpshuis Rehoboth en de Stichting Dorpsactiviteiten aangesloten met respectievelijk 100 en 300 leden.

⁷ Gemeten bij 29 afzonderlijke organisaties, inclusief enkele organisaties die onder de Stichting OPA vallen.

Alle vrijwilligers die meehelpten bij de oud-papierinzameling zijn ook op een andere manier actief in de organisatie. Bij tweederde gebeurt dat vaak; bij een derde soms.

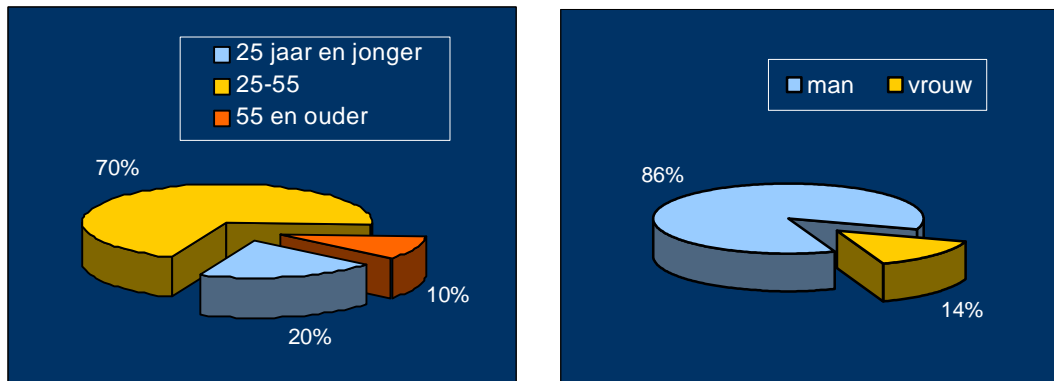
Slechts een kleine minderheid van de organisaties geeft aan dat het erg moeilijk is om vrijwilligers voor de inzameling te vinden. 60% geeft aan dat het gemakkelijk is; bijna een derde dat het lastig is, maar dat het (uiteindelijk) wel lukt. Onder scholen zijn helemaal geen organisaties die het erg moeilijk vinden om vrijwilligers voor de oud-papierinzameling te vinden.⁸

Toch worden door een groot deel van de organisaties wel problemen bij het werven van de vrijwilligers voor de papierinzameling genoemd. Vaak genoemd worden individualisering (mensen zijn steeds meer op zichzelf gericht en kunnen/willen steeds minder tijd vrijmaken voor vrijwilligerswerk) en tweeverdieners (mensen hebben hierdoor minder tijd voor vrijwilligerswerk).⁹ Ook vergrijzing van het vrijwilligersbestand wordt een paar keer genoemd.

Als het gaat om de reden waarom mensen helpen met de papierinzameling, worden de persoonlijke benadering (wij vragen mensen persoonlijk of ze actief willen worden) en betrokkenheid (het soort vrijwilligerswerk spreekt mensen aan) het vaakst genoemd. Ook de goede (werk)sfeer (onze organisatie kent een goede (werk)sfeer) wordt vaak genoemd.¹⁰

Het merendeel van de vrijwilligers die helpen bij de oud-papierinzameling is tussen de 25 en 55 jaar. Logischerwijs geldt dat vooral voor de scholen waar het gaat om ouders. Bij de andere organisaties is er meer spreiding. Kerkelijke organisaties en buurtverenigingen maken ook gebruik van oudere (55+) vrijwilligers; muziek- en sportverenigingen juist vaker van jongere. Dit komt overeen met de samenstelling van de leden/lidmaten.¹¹

Figuur 3.1: Leeftijd en geslacht vrijwilligers*

* Alleen oud-papier; bij een aantal is ervan uitgegaan dat de leeftijds- en sexeverdeling gelijk is aan de totale groep van vrijwilligers.

⁸ Ter vergelijking: uit het provinciale onderzoek naar vrijwilligerswerk komt naar voren dat ongeveer driekwart van de organisaties voldoende vrijwilligers heeft; ook daar geven scholen (en kinderopvang) dat het sterkst aan. Zie Provincie Fryslân, Vrijwilligers in beeld!, Leeuwarden, 2006.

⁹ Dit komt overeen met de resultaten uit het provinciale onderzoek naar vrijwilligerswerk. In het provinciale onderzoek wordt ook het 'minder lang aan een organisatie willen binden' vaak aangegeven.

¹⁰ Dit komt overeen met de resultaten uit het provinciale onderzoek naar vrijwilligerswerk.

¹¹ Dit komt overeen met de resultaten uit het provinciale onderzoek naar vrijwilligerswerk.

3.3 Omvang en bestemming vergoeding

Voor het merendeel van de organisaties (bijna driekwart) gaat het om vergoedingen van een paar duizenden euro. Enkele organisaties krijgen een vergoeding lager dan 1.000 euro. Een paar organisaties krijgen hogere vergoedingen in de bandbreedte van 7.500 tot 12.500 euro. De bedragen die de organisaties als vergoeding krijgen, zijn gebaseerd op de historische opbrengsten die de organisaties met de oud-papierinzameling opbrachten.

Tabel 3.1: Hoogte vergoeding

<i>absoluut*</i>	
<1.000	16,0%
1.000-2.000	40,0%
2.000-5.000	32,0%
>5.000	12,0%

* Percentage van totale groep van 25 organisaties (n=25).

Als percentage van het budget geeft een groot deel van de organisaties aan dat het om een substantieel aandeel in het totale budget gaat. Voor bijna 30% gaat het om meer dan de helft van de inkomsten. Bij enkele gaat het om een relatief hoog aandeel van 70-80% van het budget. Bij nog eens ruim 40% van de organisaties gaat het ook om een aanzienlijk aandeel van een kwart tot de helft van het totale budget. Bij een kleine minderheid (12%) van de organisaties gaat het om een bescheiden aandeel van minder dan 10% (zie ook hoofdstuk 4).

De bijdrage van ouders, lidmaten respectievelijk leden is voor de meeste organisaties de belangrijkste inkomstenbron. Voor bijna 60% levert dat meer dan de helft van de inkomsten op, en bij bijna 30% nog eens tussen een kwart en de helft.

Andere inkomstenbronnen worden veel minder genoemd en, als ze er zijn, spelen ze in het algemeen een bescheiden rol in het totale budget. Andere inkomstenbronnen zijn sponsoring (bijvoorbeeld door het Anjerfonds), opbrengsten van acties ('oliebolactie'), de bingo-avond, en rente. Bij een paar organisaties zijn deze andere inkomstenbronnen wel relatief belangrijk.

Tabel 3.2: Relatieve omvang vergoeding*

Vergoeding oud papier		Bijdrage ouders/lidmaten/leden	
<i>percentage totale budget**</i>		<i>percentage totale budget***</i>	
<10%	11,8%	<10%	7,1%
10-25%	17,6%	10-25%	7,1%
25-50%	41,2%	25-50%	28,6%
>50%	29,4%	>50%	57,1%

* Bij de scholen is niet het totale budget van de school genomen, maar het budget voor niet uit de rijksvergoeding bekostigde activiteiten.

**Percentage van 17 organisaties (n=17).

*** Percentage van 14 organisaties (n=14).

De vergoeding wordt in de meeste gevallen voor een speciale bestemming gebruikt. Er is daarbij een onderscheid tussen typen organisaties.

Scholen geven aan de vergoeding te gebruiken voor de dekking van de kosten van niet door de rijksvergoeding bekostigde, 'extra' activiteiten voor de kinderen. Veelal wordt ook de ouderbijdrage hiervoor gebruikt. Het gaat om activiteiten als:

- schoolreisje, schoolkamp, excursie;
- opknappen schoolplein, speeltoestellen;
- culturele en sportactiviteiten;
- festiviteiten (Sinterklaas, Halloween e.d.)

Bij de kerkelijke organisaties is er een tweedeling. Een aantal gebruikt het geld specifiek voor (reservering voor) onderhoud van het kerkgebouw of van het orgel. Een aantal andere kerkelijke organisaties gebruikt het geld vooral voor jeugdactiviteiten en soms aan activiteiten rond ontwikkelingssamenwerking, activiteiten voor ouderen e.d.

Bij de buurtverenigingen wordt het geld gebruikt voor de algemene activiteiten van de verenigingen: activiteiten voor ouderen, kinderen en gezinnen in de buurt; denk aan Sinterklaas, rommelmarkt, uitstapjes, gezellige avonden e.d.

Bij de muziekvereniging wordt de vergoeding gebruikt voor een groot aantal zaken zoals de aanschaf van instrumenten, concerten, inhuur dirigent, geluidsinstallatie enz. Bij de sportvereniging wordt de vergoeding besteed aan 'bondskosten', jeugdwerk en jeugdtraining.

3.4 Gevolgen voor vrijwilligers en activiteiten

In de enquête is gevraagd naar de gevolgen voor vrijwilligers en activiteiten in een situatie dat de inzet bij de oud-papierinzameling en de vergoeding zouden stoppen.

Verreweg de meeste organisaties (bijna 90%) verwachten dat de vrijwilligers actief blijven bij andere activiteiten als ze niet meer bij de oud-papierinzameling worden ingezet, zij het mogelijk wel wat minder uren. Dit komt overeen met de uitkomst dat de meeste vrijwilligers die bij de oud-papierinzameling zijn betrokken ook al andere activiteiten doen (zie hiervoor).

De gevolgen van het eventueel wegvallen van de vergoeding wordt als volgt door de organisaties beoordeeld.

Alle organisaties zien bepaalde activiteiten wegvallen of versoerd worden. Bij de scholen wordt aangegeven dat met name sommige, vooral buitenschoolse activiteiten niet meer door kunnen gaan, zoals excursies, schoolschaatsen, en culturele activiteiten.¹² Activiteiten als Kerst en Sinterklaas of het vervangen van spelmateriaal en speeltoestellen kunnen alleen nog op kleinere schaal worden voortgezet. Bij een deel van de kerkelijke organisaties en de sportverenigingen wordt aangegeven dat er versoering zal plaatsvinden van jeugdactiviteiten. Ook bij buurtverenigingen wordt aangegeven dat sommige activiteiten niet meer door kunnen gaan, zoals een kersttentatie voor bejaarden, uitstapje voor kinderen, of feestverlichting tijdens de feestweek. Een aantal verenigingen wijst er op dat versoering van activiteiten leidt tot minder leefbaarheid in het dorp.

Bij twee van de kerkelijke organisaties wordt aangegeven dat het (groot) onderhoud minder (vaak) kan plaatsvinden. Eén kerkelijke organisatie, die de vergoeding gebruikt

---

¹² Bij excursies e.d. spelen de kosten van de huur van een bus een rol.

voor reservering voor orgelrestauratie, geeft aan dat de gevolgen wel op te vangen zouden zijn, omdat de vergoeding toch niet zo groot is.

Alle organisaties geven aan dat er extra inkomsten te genereren zijn vooral door verhoging van de bijdrage van ouders of leden, of door meer eigen bijdrage te vragen bij activiteiten. Ook acties worden wel genoemd. Een aantal organisaties geeft aan dat alternatieve acties lastig zijn, omdat dan wordt 'geconcurrereerd' met acties van andere verenigingen. Geen van de organisaties is van mening dat extra inkomsten voldoende op kunnen leveren om de gevolgen (volledig) te compenseren.

De muziekvereniging wordt hier afzonderlijk genoemd, omdat daar wordt aangegeven dat de gevolgen de levensvatbaarheid van de vereniging in gevaar brengen. Bij die vereniging is het oud-papierbudget de belangrijkste inkomstenbron (ongeveer tweederde van het budget) en wordt de vergoeding voor wezenlijke zaken gebruikt als de vergoeding voor de dirigent, onderhoud en vervanging van instrumenten, huur van het repetitiegebouw, en concerten en deelname concoursen. Het wegvallen van de vergoeding betekent, volgens de vereniging, opheffing naar 'schatting binnen 3 jaar'.

4 FINANCIEN NADER BEKEKEN

In dit hoofdstuk worden de financiële positie en de betekenis van de oud-papiervergoeding nader bekeken op basis van financiële gegevens. Er is daarbij ook gekeken naar gegevens van organisaties die geen oud-papiervergoeding krijgen.

Scholen

Bij de meeste scholen betreft de oud-papiervergoeding een bedrag in de orde van grootte van 1.000 tot 2.000 euro. Daarmee worden activiteiten betaald als schoolreisjes, excursies, opknappen schoolplein en Sinterklaas. Als percentage van de kosten van alle activiteiten die niet uit de rijksvergoeding worden betaald, gaat het bij die scholen meestal om een aandeel van 35%-45%. De rest van de kosten wordt doorgaans gedekt uit de ouderbijdrage. Bij deze scholen is er een redelijk normale situatie, die ook in het algemeen wel voor basisscholen geldt. Andere scholen werken ter dekking van de kosten van dit type activiteiten ook met een ouderbijdrage en een deel opbrengsten van acties.

Drie scholen springen er uit wat betreft de omvang van de oud-papierbijdrage. Daarbij is het opvallend dat bij één school ondanks relatief hoge kosten voor de activiteiten, het aandeel van de oud-papierbijdrage toch op een 'normaal' percentage van 35% ligt. Deze school dekt de overige kosten voornamelijk uit de opbrengsten van de ouderbijdrage.¹³

Bij de andere twee scholen, is het aandeel van de oud-papiervergoeding fors hoger. Die scholen hebben beduidend lagere opbrengsten uit de ouderbijdrage; de lage opbrengsten uit de ouderbijdrage wordt kennelijk gefinancierd uit de hoge oud-papiervergoeding.

De omvang van de opbrengsten uit de ouderbijdrage en de oud-papiervergoeding werken dus als communicerende vaten. Scholen geven ook aan dat een lagere oud-papiervergoeding zal leiden tot versobering van activiteiten en/of verhoging van de ouderbijdrage. De school met de hoogste oud-papiervergoeding geeft in de enquête aan dat bij het wegvallen van de vergoeding de ouderbijdrage 'fors' hoger moet. Overigens komt de hoge oud-papiervergoeding niet persé voort uit dat een school ook veel groter is. De oud-papiervergoeding is bij de school met de hoogste oud-papiervergoeding ook verreweg het hoogst *per kind*.

Buurtverenigingen

Bij de buurtverenigingen is de ledenbijdrage vaak de belangrijkste inkomstenbron. De oud-papiervergoeding draagt 10%-25% bij. Het gaat om bedragen in de orde van grootte van 500-1.500 euro. Vergeleken met buurtverenigingen die geen oud-papiervergoeding krijgen, valt op dat daar gekozen is voor versobering van activiteiten of het invoeren van een hogere *eigen bijdrage* per activiteit.¹⁴

---

¹³ De uitgaven per kind zijn bij deze school in vergelijking met andere scholen hoog.

¹⁴ De twee buurtverenigingen zonder oud-papiervergoeding in dit onderzoek zijn relatief klein.

Kerkelijke organisaties

Bij de kerken waar de oud-papiervergoeding voor (vooral) jeugdwerk wordt gebruikt gaat het om bedragen van 500-3.000 euro aan vergoeding. Het aandeel in de kosten van de activiteiten varieert nogal (2%, 33% en 70%). De activiteiten en de vergoeding zijn globaal te vergelijken met die van de buurtverenigingen. Daarom mag verwacht worden dat ook bij de kerkelijke jeugdactiviteiten enige 'marge' zal zijn in termen van omvang van activiteiten en/of eigen bijdragen per activiteit.

Bij een deel van de kerkelijke organisaties gaat het om uitgaven of reserveringen voor (groot) onderhoud of restauratie. Het gaat daarbij om bedragen van 1.500 tot 2.500 euro oud-papiervergoeding. Er is één uitschieter met een vergoeding van ruim 7.000 euro. Het is lastig een oordeel te vellen over de absolute of relatieve omvang van deze vergoedingen, omdat geen goede vergelijkingen mogelijk zijn. De omvang van de (noodzakelijke) reserveringen of uitgaven hangt bijvoorbeeld af van het reserveringstempo respectievelijk de onderhoudsstaat van een gebouw. Dit zal van geval tot geval verschillen.

Sport- en muziekverenigingen

Bij de sportverenigingen zijn de belangrijkste inkomsten contributies, inkomsten uit sponsoring en acties, en kantine-opbrengsten. De in omvang belangrijkste uitgaven betreffen de accommodatie en 'bondskosten'. Dit is een redelijk normaal beeld dat grosso modo voor meer sportverenigingen geldt. Bij de sportverenigingen met een oud-papiervergoeding betreft de vergoeding een redelijk groot deel van de inkomsten (25%). Bij de andere is dat opgevangen door een hoger aandeel van contributie, acties en sponsoring.

De muziekvereniging die een oud-papiervergoeding krijgt, springt eruit. Het aandeel van de vergoeding is hoog (ongeveer twee derde van het begrotingstotaal). De inkomsten buiten de oud-papiervergoeding zijn niet genoeg om essentiële uitgaven te betalen zoals de kosten van de dirigent, de instrumenten, concerten en bijvoorbeeld concoursdeelname. Een deel van de oud-papiervergoeding wordt hiervoor gebruikt. Een ander deel wordt gebruikt voor reservering in een instrumentenfonds. De oud-papierbijdrage is dus voor de muziekvereniging een essentiële inkomstenbron.¹⁵ De vereniging krijgt ook inkomsten van het Anjerfonds en - opvallend - ontvangt ook een andere gemeentelijke subsidie. Vergeleken met een andere muziekvereniging die geen oud-papiervergoeding krijgt, zijn de inkomsten uit contributie laag. Bij de andere muziekvereniging vormen contributie en donaties 75% van de inkomsten.

---

¹⁵ Dit bleek ook al uit de enquête.

5 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

- Van de vrijwilligers die actief zijn in scholen, kerken en verenigingen, is een redelijk groot deel betrokken bij de oud-papierinzameling: ongeveer een derde. De oud-papierinzamelaars zijn vooral mannen in de leeftijdscategorie 25-55.
- De meeste organisaties hebben over het algemeen geen problemen om vrijwilligers te vinden voor de oud-papierinzameling. Toch worden door een groot deel van de organisaties wel problemen bij het werven van de vrijwilligers genoemd. Vaak genoemd worden individualisering, het verschijnsel van tweeverdieners en ook wel vergrijzing.
- Als vrijwilligers niet meer worden ingezet bij de oud-papierinzameling zal dat naar verwachting weinig gevolgen hebben voor de inzet van vrijwilligers. De meeste organisaties verwachten dat de vrijwilligers gewoon actief blijven bij andere activiteiten. Het zijn meestal actieve vrijwilligers: ze zijn ook nu al bij andere vrijwilligersactiviteiten betrokken.
- De vergoeding vormt bij een groot deel van de organisaties een substantieel deel van het budget. Voor bijna 30% gaat het om meer dan de helft van de inkomsten. Bij nog eens ruim 40% van de organisaties gaat het om een aandeel van een kwart tot de helft van het totale budget. De bijdrage van ouders, lidmaten respectievelijk leden is voor de meeste organisaties de belangrijkste inkomstenbron. Bij een paar organisaties zijn ook andere inkomstenbronnen (uit sponsoring en acties) relatief belangrijk.
- Sommige verenigingen, zowel met een oud-papiervergoeding als zonder oud-papiervergoeding, krijgen (ook) op andere gronden van de gemeente een subsidie.
- De vergoeding wordt over het algemeen gebruikt voor de exploitatie van meerdere activiteiten. Voor de meeste organisaties geldt dat het voor een deel extra activiteiten betreft, die zonder vergoeding niet zouden plaatsvinden, maar die niet als essentieel voor de organisatie kunnen worden beschouwd.
- Organisaties geven over het algemeen aan dat het wegvallen van de oud-papiervergoeding leidt tot versobering van activiteiten of minder activiteiten. Dat kan volgens sommigen leiden tot afname van de leefbaarheid. Bij scholen gaat het vooral om de extra, buitenschoolse activiteiten, zoals excursies, schoolschaatsen, culturele activiteiten, maar ook om versobering van Kerst en Sinterklaas of van het vervangen van spelmateriaal en speeltoestellen. Buurt- en sportverenigingen en een deel van de kerkelijke organisaties geven aan dat vooral activiteiten voor de jeugd minder zullen worden. Bij twee van de kerkelijke organisaties wordt aangegeven dat het (groot) onderhoud minder (vaak) kan plaatsvinden.
- Een conclusie over de mogelijke gevolgen van het wegvallen van de oud-papiervergoeding is dat het vooral activiteiten voor kinderen en jeugd betreft.
- Alle organisaties geven aan dat er extra inkomsten te genereren zijn vooral door verhoging van de bijdrage van ouders of leden, eigen bijdrage bij activiteiten of acties. Een aantal organisaties geeft aan dat alternatieve acties kunnen

‘concurreren’ met acties van andere verenigingen. Geen van de organisaties is van mening dat extra inkomstenbronnen voldoende op kunnen leveren om de gevolgen (volledig) te compenseren.

- De groep organisaties die de oud-papiervergoeding ontvangt, is een relatief kleine groep ten opzichte van alle organisaties in de gemeente. Organisaties die geen oud-papiervergoeding ontvangen, krijgen hun inkomsten uit andere bronnen, waaronder met name contributies/bijdrage leden en opbrengsten van acties. Een aantal organisaties die nu geen oud-papiervergoeding krijgt, krijgt ook inkomsten via andere overheidssubsidies of uit sociaal-culturele fondsen (zoals bijvoorbeeld het Anjerfonds).
- Bij scholen kan het volgende worden opgemerkt. Er is op basis van dit onderzoek geen oordeel mogelijk over de omvang en kwaliteit van de activiteiten van scholen met en zonder oud-papiervergoeding. Er kan dus niet gezegd worden dat de scholen *met* een oud-papiervergoeding meer of betere activiteiten kunnen aanbieden dan andere scholen. De indruk is dat het in elk geval gaat om *extra* activiteiten, en niet om min of meer basale activiteiten voor de kinderen. De gevolgen van het eventueel wegvallen van de oud-papiervergoeding zijn in die zin voor scholen (en kinderen) niet essentieel. Andere scholen bekostigen hun activiteiten anders, wat deels via een hogere ouderbijdrage en deels via opbrengsten van andere acties zal lopen. Voor twee scholen die nu een *hoge* oud-papiervergoeding krijgen, zijn de opbrengsten van de ouderbijdrage voor de extra activiteiten relatief laag.
- Bij één vereniging wordt aangegeven dat het wegvallen van de vergoeding betekent dat de vereniging zal worden opgeheven, omdat een aantal wezenlijke uitgaven niet meer op te brengen zijn. Bij die vereniging is de omvang en het aandeel van de oud-papiervergoeding inderdaad hoog en worden er voor de vereniging essentiële zaken mee bekostigd.
- Bij de vergoeding voor jeugdwerk van kerkelijke organisaties komt de principiële vraag aan de orde of de gemeente voldoende neutraal staat tegenover kerkelijke organisaties. Dat kan alleen beoordeeld worden in het kader van alle (financiële)relaties die de gemeente onderhoudt met kerkelijke instellingen. Daar kan op basis van dit onderzoek niet iets over worden gezegd.¹⁶
- Bij de vergoedingen die nu bij kerkelijke organisaties worden gebruikt voor reservering voor onderhoud of restauratie, zou een eenmalige ‘afkoop’ van de netto contante waarde gerekend over een aantal jaren met vergoeding, te overwegen zijn, ook los van de vraag of de oud-papiervergoeding verdwijnt. Dat zou dan ook uit een ander budget kunnen dan de afvalstoffenheffing. Financiering vanuit andere budgetten, die te maken hebben met bouw en onderhoud of restauratie, ligt bij een dergelijke besteding wellicht meer voor de hand.

---

¹⁶ Wat betreft het kerkelijk jeugdwerk gaat het bij de oud-papierverzameling om een (voortgezette) gereformeerde, een gereformeerde/hervormde (PKN), en een christelijk gereformeerd vrijgemaakte kerk.

Bijlage I: Overzicht organisaties

Organisaties met oud-papiervergoeding:

- Hervormde Kerk (orgelfonds) Augustinusga
- OBS Maskelyn
- OBS De Mienskip
- Christelijke Muziekvereniging Concordia
- Vereniging voor G.P.O. Fryslân
- Korfbalvereniging Boelenslaan
- SOW Gereformeerde Hervormde Kerk*
- Gereformeerde Vrijgemaakte Kerk*
- Herv./Geref. Kerk (Jeugdclub Faith)
- Stichting OPA Gerkesklooster-Stroobos:
  - Korfbalvereniging FriGro
  - Christelijke Brassband Gloria Dei
  - Jeugdbrassband Projunior
  - Christelijke Zangvereniging Zingt Gode Lof
  - Peuterspeelzaal Dolfijn
  - Dorpshuis Rehoboth
  - Gymnastiekvereniging DIO
  - Vogelwacht Gerkesklooster
  - Shantykoor Grensgeval - Stroobos
  - Jeugdwerk Gerkesklooster-Stroobos
  - Stichting Dorpsactiviteiten
- Buurtvereniging Bjirken/Koetsekralen
- Buurtvereniging 'De iene foar de oare'
- Buurtvereniging 'Trije yn ien'
- Gereformeerde Kerk Harkema
- CBS de Wynroas
- OBS 't Holdersnest
- OBS de Balkwar
- Johannes Looijengaskoalle
- Christelijke Gereformeerde Kerk*
- Fonds kerkbouw Christelijk Gereformeerde Kerk Drogeham
- Orgelfonds Doopsgezinde Gemeente (Zusterkring)
- Bouwfonds Hervormde Gemeente Surhuisterveen/Boelenslaan
- OBS It Skriuwboerd
- CBS de Oanrin
- OBS Lytse Wiman
- Christelijk Gereformeerd Vrijgemaakt Kerk Twijzel
- PCB de Reinbôge
- OBS 't Twaspan

* Heeft *niet* de enquête ingevuld (geen onderdeel van de respons)

Organisaties *zonder* oud-papiervergoeding, die hebben meegedaan aan het onderzoek:**

- Christelijke muziekvereniging Harmonia
- Buurtvereniging Burventio
- Buurtvereniging 't Zwitserleven
- Korfbal Vereniging Flamingo's
- Korfbal Vereniging Harkema

** Via het aanleveren van financiële gegevens of het beantwoorden van vragen.

